

Haku - miten kouluttaa hyvät pistot

Minulta kysytään usein, että millainen on optimaalinen hakupiston koko ja muoto ajatellen koesuoritusta tai yleensä tehokasta etsintää. Tähän on mahdoton antaa yksiselitteistä vastausta, sillä maaston muodot, ilman lämpötila, tuulen suunta, kasvipeitteen tiheys (esim. heinikkoinen lehtipuumetsä tai vastaavasti harva mäntymetsä) tekevät koko etsintätyöskentelystä sellaisen, että ohjaajan on todella keskittävä tehtävään ja ohjattava koiraa niin, että alue tulee tarkistettua hyvin läpi. Itse ajattelen asiaa niin, että ohjaaja on työnjohtaja, koordinaattori, joka ohjaa työskentelyä siten, että työ tulee tehtyä hyvin. Hän käyttää työn apuna koulutettua koira ja mitä paremmin koiran ja ohjaajan yhteistyö sujuu sitä tehokkaammin alue tulee myös tarkistettua. Pyrin aina ajattelemaan myös sitä, että tehtävä, jota teemme on ihmisten löytäminen annetulta alueelta, niiden ilmaisu selvästi ja virheettä ja tässä tehtävässä on tärkeää, että koira on motivoitunut ja innokas työhönsä. Usein koesuorituksissa sorrutaan siihen, että katsotaan suurennuslasilla koiran lähetyksiä pistolle, milloin joku tuomari on sitä mieltä, että lähetyksen saa tehdä kädellä näyttämällä, kun toisen mielestä oikea lähetystapa on käsky. Jos ajatellaan mitä oikeasti ollaan tekemässä, niin tärkeintä on se, että koira menee sinne minne pyydetään (lähetetään se käsimerkillä, pelkällä käskyllä tai sitten astumalla askel kaksi kohti lähetyssuuntaa), etsii annetun alueen tehokkaasti ja palaa itsenäisesti tai kutsusta takaisin, jotta ohjaaja voi osoittaa koiralle seuraavan etsittävän alueen.

Miten sitten tähän päästään? On erittäin tavallista, että koirat lähtevät etsimään ihan juuri siitä suunnasta kuin haluavat, sanoo ohjaaja mitä hyvänsä. Ne etsivät juuri niin pitkältä tai läheltä kuin itse haluavat ja tulevat pois jos huvittaa tai sitten eivät tule pois ennenkuin löytävät maalimiehen. Tällainen etsiminen ei ole tehokasta eikä siinä voida puhua ohjaajan ja koiran välisestä yhteistyöstä. Ohjaaja ei välttämättä saa koira etsimään jotain katvealuetta ja se voi maksaa löytymättömän maalimiehen ja jos oltaisiin aidossa etsintätilanteessa voisi seuraukset olla kohtalokkaat sille raukalle, joka metsään jätetään.

Itse koulutan koiran niin, että muun koulutuksen sivutuotteena sille rakentuu hyvät ja tehokkaat pistot niin syvyyden kuin leveyden suhteen. Kaiken a ja o on maalimiesmotivaatio. On ihan turha yrittää kouluttaa hienoja pistoja, useita tyhjiä pistoja jne., jos koiran kiinnostus maalimiehiin ei riitä. Yleensä koiralta joudutaan jossain vaiheessa vaatimaan sellaisiakin suorituksia, joita se ei itse haluaisi tehdä, kuten menemään alueelle, joka koiran mielestä on tyhjä. Jos annamme koiran päättää tässä, emme koskaan saa aikaiseksi koira, joka työskentelee yhteistyössä vaan meillä on koira, joka työskentelee, haluamallaan tavalla. Eli koko homma alkaa siitä, että koiralle rakennetaan mieleton maalimiesmotivaatio ja tässä tietty auttaa, jos koira pitää vieraista ihmisistä, sillä on voimakas saalisvietti ja se nauttii taistelussa vieraan ihmisen kanssa. Myös pohjattoman ahne koira on hyvä, sillä koira joka on valmis tekemään vaikka mitä makkaranpalan eteen on kiitollinen koulutettava.

Ihan ensimmäiseksi koiralle opetetaan, että maalimies löytyy aina suoraan siitä suunnasta, johon se lähetetään. Aluksi hyödynnetään vastatuulta ja itse suosin koulutusmenetelmänä ns. tuuli-ilmaisuus menetelmää, sillä pidän siitä, että koirista tulee tällä menetelmällä hyviä nenänkäyttäjiä eivätkä ne kuumu liikaa. Liika kuumuminen johtaa liialliseen vauhtiin sen kustannuksella, että nenänkäyttö heikkenee. Minusta on vain hyvä, että koira on aluksi vähän hitaampi, sillä tällöin se ehtii ajatella mitä se tekee ja oppii paremmin. Vauhti tulee yleensä varmuuden kautta ja käytännössä olen huomannut, että sitä vauhtia tulee kaikista varotoimenpiteistä huolimatta joskus siltikin ihan liikaa. Jos koiralla on tasainen, eteenpäin vievä vauhti, joka ei ole liian kova, se jaksaa etsiä sillä samalla vauhdilla ihan kevyesti voittajaluokan radan, joka on 300 m pitkä.

Ennen treenien aloitusta on koiralle rakennettu hyvä kiinnostus vieraisiin ihmisiin. Sen jälkeen maalimies piiloon muutaman metrin päähän keskilinjasta. Vastatuuli ja kun koira saa hajun se päästetään viettämään "joulu" maalimiehen kanssa. Maalimiehen etäisyyttä keskilinjaan kasvatetaan melko nopeaan tahtiin ja aika pian maalimies on jo 50 m päässä keskilinjasta. Koiralle näytetään suunta kävelemällä kohti piiloa ja kun näyttää siltä, että sillä on haju nenässä se päästetään irti. (Valitettavasti tähän en millään pysty kirjoittamaan koko kuviota yksityiskohtaisesti ja siksi kannattaa lukea Sven Järverudin kirja: "Din hund söker", jossa koko juttu on selitetty tosi tarkkaan). Kun tämä sujuu hyvin vastatuuleen, tehdään sama myötätuuleen, jossa myös aluksi maalimies lähelle keskilinjaa. Jos vastatuulen treenit meni hyvin, lähtee koira innoissaan etsimään ja juuri kun se alkaa epäröidä, kun tuuli ei tuokaan hajua, se on sopivasti ohittanut maalimiehen ja löytyminen vahvistaa myötätuuleen lähtemistä. Näitä suoraan edestä löytymisiä harjoitellaan sitten tosi paljon niin, että koiralle tulee sellainen mielikuva, että maalimies löytyy aina suoraan sieltä minne ohjaajan nokka näyttää.

Olemme omissa harjoituksissa tallanneet alusta asti ns. kisatallauksen, eli tallausjäljet menee suoraan poikki koiran etenemislinjan. Näin koira oppii alusta asti, että se ei lähde seuraamaan tallausjälkiä vaan hakee nenäänsä suoraan ihmisestä tulevaa hajua. Aika monella on sellainen ongelma, että koira lähtee kyllä hyvin etenemään kohti sivurajaa, mutta jossain 30-40 m kohdalla sitten kääntyy joko eteen- tai taaksepäin aluetta. Tämä johtuu varsin usein siitä, että koira innokkuuttaan ampaisee yli parista ekasta poikittaisesta tallausjäljestä, mutta sitten siellä 30 metrissä bongaa ne tallausjäljet ja antaa jäljen vetää itseään joko oikealle tai vasemmalle. Joskus koira menee aina toisella puolella taaksepäin ja toisella eteenpäin. Tämä voi johtua esim. siitä, että alue on tallattu niin, että etulinjalta on lähdetty tallaamaan toinen puoli kohti takalinjaa ja sitten siellä takalinjalla on vaihdettu puolta ja tallattu alue takalinjalta etulinjaan päin. Näin toisella puolella jäljet menevät eteenpäin aluetta ja toisella taaksepäin aluetta. Kun opettaa koiran ihan alusta asti ylittämään nämä poikittaiset tallausjäljet ei tarvitse surra sitä, että tallausjäljet johdattavat koiraa väärään suuntaan. Eli koiran kanssa otetaan suoraan ohjaajan edestä löytyviä maalimiehiä niin kauan, että se ei enää häiriinny mihinkään suuntaan tehdyistä tallausjäljistä (kannattaa vaikka koittaa tallata ympyröitä jne.), myös erilaiset maastot pitää treenata niin, että koira osaa mennä vaikka minkälaisessa maastossa suoraan kohti sivurajaa vähintään sen 50 m. Koiran pitää mennä myös sellaiselle alueelle, jonka se luulee olevan tyhjän. Koiran pitää oppia

luottamaan siihen, että sen kannattaa mennä aina syvälle oli tuulensuunta mikä hyvänsä.

Alkuun koira löytää aina maalimiehen piston päästä. Jos koira epäröi eikä etene, menee ohjaaja kohti maalimiestä, pyytää koiran luokseen (ystävällisesti) ja lähettää sen uudelleen. Tässä pitää olla sellainen asenne, kuin neuvoisi pientä lasta. Vasta, kun koira ymmärtää, että ohjaajan käveleminen kohti maalimiestä tarkoittaa, että maalimies on siinä suunnassa voi ohjaaja huutaa vinoon etenevälle koiralle "ei sinne" (tämäkin ystävällisesti) ja kun koira reagoi, kutsuu sitä ja auttaa lähtemään oikeaan suuntaan. Ei kannata koskaan kutsua koira sinne keskilinjalle vaan mieluiten mennään koiran kanssa juuri sen kohdan eteen, josta se lähti vinoon ja siitä lähetetään suoraan eteenpäin. Jos koiran huutaa keskilinjalle ja lähettää siitä uudelleen on vaarana, että koira luulee, että oli väärin ylipäättään lähteä pistolle ja kohta ollaankin sellaisen ongelman edessä, että koira ei lähdekään ekalla käskyllä etsimään tai tekee jonkun pienen lenkin, jossa ei edes etsi (näitä nimitän itse marjakeikaksi) ja tulee äkkiä viereen odottamaan uutta käskyä. Koira oikeasti luulee, että kuvio menee niin, että ensin tehdään sellainen pikku kiepaus ja sitten vasta pääsee oikeasti etsimään.

Lähetyksiä treenaa monella eri tapaa. Voin viedä koiran vastakkaiselle puolelle metsää 10-15 m päähän ja jätän sen siihen istumaan. Menen keskilinjalle, kutsun koira ollen siihen selin ja näyttäen vasemmassa kädessä olevaa makupalaa. Yritän saada koiran tulemaan vasemman jalan ja vasemman käden väliin eli normaaliin seuraamispaikkaan. Seurautan koiran polun yli (ei siis mitään istumisia tai sen sellaista). Tällä seurauttamisella annan koiralle suunnan mihin seuraavan piston on tarkoitus suuntautua ja juuri ennen lähetystä otan vähän pannasta kiinni, kiristän, näytän ehkä kädellä (vaikka se yleensä on tarpeeton) ja lähetän koiran etsimään. Missään vaiheessa en laita koira istumaan ja pysähdys ennen lähetystä on tosi lyhyt. Kun koira oppii kuvion jätän pysäyksen pois, alan ottamaan koira hallintaan eri suunnista, sillä ainahan koira voi tulla tyhjältä pistolta luokse vaikka keskilinjaakin pitkin. Nämä lähetykset on todella tärkeitä. Näillä kerrotaan koiralle seuraava etsittävä alue ja kun homma sujuu hyvin, viettää koira keskilinjalla minimaalisen ajan, eli ikäänkuin vain käy kysymässä, että mistäs nyt etsitään. Valitettavasti tosi monet ohjaajat tuhlaavat uskomattoman paljon aikaa keskilinjalla steppailuun. Koira laitetaan istumaan, sille näytetään suuntaa vaikka kuinka pitkään, välillä tullaan toisiin aatoksiin ja vaihdetaan lähetykskohtaa ja taas sama steppailu alkaa alusta. Tehokkaassa työskentelyssä ohjaaja katsoo valmiiksi seuraavan lähetykspaikan sillä aikaa, kun koira etsii ja kun koira tulee pistolta, ottaa koiran hallintaan, näyttää suunnan omalla liikkeellään ja taas on koira metsässä etsimässä. Kun tämä sujuu hyvin ei koira pysäytellä turhia vaan homma etenee joustavasti. Monasti näkee koirista kuinka ne inhoavat ohjaajan luo keskilinjalle tuloa, kun tietävät, että siinä joutuu steppailemaan kaikenlaista turhaa tottelevaisuuskuvia. Kun koirat oppivat, että ohjaajan luota haetaan vain seuraavan piston suunta, ne alkavat tulla reippaasti takaisin päästökseen etsimään uutta aluetta.

Kun on tarpeeksi pitkään treenannut sitä, että suoraan ohjaajan nenän näyttämästä suunnasta löytyy maalimies on aika alkaa opettaa koiralle pistolla eteenpäin kääntymistä. Tavallaan sitä on opetettu jo koko se aika, kun tuota suoraan etenemistä

on harjoiteltu. Nimittäin aina, kun maalimies tulee koiran kanssa piilolta keskilinjalle, hänen pitää ensin edetä kohti takarajaa, jonka jälkeen hän sitten palaa keskilinjalle. Tässä tehdään koiran kanssa yhdessä sen piston kuvio ja näin koira oppii, että alueella liikutaan aina eteenpäin. Jos ohjaaja tulee piilolle, kulkee ohjaaja samaa reittiä maalimiehen ja koiran kanssa. Nyt sitten halutaan, että koira kääntyy eteenpäin pistolla, kun maalimies ei olekaan suoraan lähetyssuunnassa. Tätä oppimista voi auttaa sillä, että maalimies menee pikkusen eteenpäin siitä paikasta, jossa hän olisi, jos olisi ollut suorassa linjassa lähetyspaikkaan nähden. Kun koira vanhasta tottumuksesta juoksee suoraan ja pitkälle se ei löydäkään maalimiestä. Nyt maalimiehen paikka on kuitenkin valittu niin, hänen piilostaan tuulee sinne paikalle, jonne tiedetään koiran menevän. Näin koira saa maalimiehestä hajun, juuri kun se ajattelee, että eihän täällä ketään ole. Näin koira saadaan kääntymään alueella eteenpäin. Näitä pistoja tehdään jonkin verran, jotta koira oppii kääntymään oikein. Jos alkaa tehdä näitä pelkästään, alkaa koira vähitellen etenemään viistoon eteenpäin ja silloin on tärkeää tajuta palata suoriin pistoihin. Kun tämä sujuu, kokeillaan hommaa niin, että tuuli ei enää auta koiraa. Jos koira silloin kääntyy oikein, voi olla tosi iloinen, koira on oivaltanut mitä siltä halutaan.

Kukaan hakukoiraharrastaja ei halua, että koira etsii taaksepäin ja tässä auttaa myös se, että ohjaaja tietää tarkkaan missä koira on liikkunut. Jo etsityn ja etsittäväksi osoitetun pistun väliin ei saa jäädä tutkimatonta aluetta. Jos seuraavan saman puolen piston ajoittaa liian kauan edellisestä, haluaa koira mennä tarkistamaan jäikö etsimättömälle alueelle maalimiestä. Tämän takia on tosi tärkeää, että ohjaaja tietää koko ajan mitkä alueet on haettu ja mitkä on vielä hakematta. Usein auttaa sellainen, että lähettää koiran saman puolen pistolle muutama metri eteenpäin siitä kohdasta, josta koira tuli pois alueelta. Näin koira luonnostaan haluaa kaartaa eteenpäin, tutkimattomalle alueelle. Jos koiraa joudutaan lähettämään kerta toisensa jälkeen alueelle, jonka se on jo tutkinut, mutta ei ole löytänyt maalimiestä, voi käydä niin, että koiran itseluottamus murenee. Se ei enää usko itseensä ja se alkaa etsimään taaksepäin alueita, joilla se on jo ollut. Jos näin käy, pitää miettiä onko koiran maalimiesmotivaatio kunnossa, kun se ei löydä maalimiehiä. Valitettavan usein ohjaajat eivät huomaa sitä, että heidän koiransa ei "löydä" maalimiestä, koska se ei oikeasti ole maalimiehestä tarpeeksi kiinnostunut. Koira voi liikkua hienosti alueella, mutta mitään ei löydy. Kuitenkin kaikkein tärkein asia tässä hommassa on se, että etsittävät ihmiset löytyy. Emme tee mitään hienolla risteilyllä, jos koira jättää olennaisen tekemättä. Niinpä on tosi tärkeää huolehtia siitä, että koiran maalimiesmotivaatio on huipussaan ja sillä on sen lisäksi tosi tehokas ja hieno risteily. Jos jompikumpi puuttu ei suoritus ole täydellistä.

Valitettavan usein käy niin, että kun otetaan rullailmaisuus mukaan etsintään niin sitten kun koira ilmaisee, se tuleekin rullan kanssa ohjaajan luo samoja jälkiä pitkin kuin mistä se etsi maalimiehen. Näin käy usein ihan sen takia, että kun ohjaaja tietää, että pistolla on maalimies, hän unohtaa edetä keskilinjalla ja etenee vain kun tietää, että kyseessä on tyhjä pisto. Jos ohjaaja on siirtynyt pistolle lähetyksen jälkeen eteenpäin keskilinjalla, kuten kuuluu tehdä, tuo koira rullan sinne missä ohjaaja oli ja näin koira saa helposti moitteita taaksepäin työskentelystä vaikka tosiasiallisesti koira ei työskennellyt taaksepäin vaan samassa kohtaa, ohjaaja vain oli siirtynyt. Tämän takia on tosi tärkeää jo heti ensimmäisistä ilmaisutreeneistä asti opettaa rullakoiralta se, että se rullan

otettuaan etenee ihan samalla tavalla alueella, kuin se etenee tyhjää pistoa tehdessään. Sen vuoksi ilmaisutreenit kannattaa tehdä aluksi aukealla paikalla ja niissä pitää muistaa, että ohjaaja siirtyy eteenpäin uuteen paikkaan, jossa vastaanottaa koiran ja josta lähettää sen näytölle. Tästäkin voi lukea tarkemmin Sven Järverudin kirjasta.

Kun koira tekee hienon tyhjän piston, sitä kannattaa kehua. Kehumisen ajoitus on kuitenkin tärkeää. Eli kehu, kun koira vielä etenee alueella. Näin koira ymmärtää, että se nimenomaan on hienoa, että hän etsii siellä alueella. Jos kehut, kun koira on jo tulossa, kehut sitä, että koira tulee ja näin se alkaa tulla herkemmin ja herkemmin, jolloin kenties ei tee tarpeeksi syvää pistoa, sehän on ymmärtänyt, että tuleminen on hieno asia. Toinen missä kannattaa olla ehdoton on se, että joka ikisen piston on oltava riittävän syvä. Ohjaajat helposti ajattelee tyhjän piston kohdalla, että "nooo, olihan se aika hyvä" eivätkä uskalla korjata pistoa, jos se jäi vajaaksi, kun pelkäävät, että koiran motivaatio katoaa. Jos tekee näin, tekee itselleen karhun palveluksen. Vähitellen koira oppii, että se voi itse päättää kuinka syviä pistoja tekee. Kun se on sitä mieltä, että alueella ei ole maalimiestä se jättää pistot vajaaksi ja huonolla tuurilla se maalimies sitten jää jonnekin katvealueelle. Kun ottaa sen päämäärän, että joka ikinen pisto on riittävän syvä ja sitä ei päättä koira vaan ohjaaja, on mahdollisuus tulla huippuhyväksi. Kun koira kieltäytyy menemästä syvemmälle, se saatetaan sinne. Ollaan ystävällisiä, mutta ei anneta periksi. Viedään koira kohti sivurajaa, lähetetään uudelleen ja kun se lopulta etenee sinne minne haluttiin, kehuaan, kun se vielä etenee ja sitten takas keskilinjalle. Helposti käy niin, että koko harjoituskerta menee siihen, että koira saatellaan joka pistolla sivurajalle, mutta kun muistaa säilyttää malttinsa ja pysyy päätöksessään, palkitaan tämä myöhemmin. Itsellenikin oli sakemani, joka teki minulle tämän testin yksi kaunis treenikerta. Ajattelin silloin, kun sitä saattelin pisto toisensa jälkeen sinne sivurajalle, että tais koira mennä pilalle. Olin kuitenkin päättänyt testata tämän, meni syteen tai saveen ja uskomatonta, mutta seuraavalla treenikerralla koira toimi kuin unelma. Se ei enää kyseenalaistanut pyyntöjäni ja kun se lopetti vastustamisen ja alkoi toimia haluamallani tavalla pääsimme sille tasolle, jota voi kutsua koiran ja ihmisen väliseksi yhteistyöksi. Olimme tiimi emmekä pomo ja alainen.

Olen arvostellut tosi paljon vuosien varrella hakukokeita ja näiden vuosien aikana koirien motivaatio on noussut mukavasti. Se missä on vielä tekemistä on se, että koirat aivan liian usein tekevät työtä itselleen ja ohjaaja on siellä metsässä vain välttämätön paha. Kyseessä ei ole siis yhteistyö vaan tahtojen taisto. Eli koirat pitäisi saada halukkaasti tekemään niinkuin ohjaaja pyytää. Valitettavan usein ohjaaja yrittää kerran pari lähettää koiran haluamaansa suuntaan ja kun koira ei mene, luovuttaa ohjaaja ja pistää koiran etsimään muualta. Tämä on yksi suurimmista virheistä mitä ohjaaja voi tehdä jatkoa ajatellen. Hän juuri opetti koiralle, että koira on se, joka päättää miten homma tehdään. Koira oppii tosi nopeasti testaamaan ohjaajaa. Se huomaa milloin on treenit eli ohjaaja pistää koiran tekemään haluamallaan tavalla ja toisaalta taas kisoissa ohjaajan antasessa periksi, koira tietää, että tänään se saa toimia oman halunsa mukaan. Mitä useammin tätä tapahtuu sitä vaikeampi on saada koira tekemään aidosti yhteistyötä. Ihannetilanteessa koiralle on ihan sama onko kyseessä harjoitus vai koe, se toimii kummassakin yhtä hienosti eli noudattaa ohjaajan pyyntöjä. Toinen ongelma on se, että arvosteluissa kiinnitetään aivan liian paljon huomiota epäolennaisiin asioihin. On ihan se

ja sama lähettääkö ohjaaja koiran etsimään käskyllä, käsimerkillä vai ottamalla pari askelta kohti sivurajaa. Paljon tärkeämpää on se, että koira noudattaa tinkimättä ohjaajan käskyjä ja kaikesta näkee, että koira tekee sen mielellään ja halukkaasti. Koiran työskentely on tehokasta, se tekee joka ikisellä pistolla syvän hienon piston. Osaa edetä alueella ja tulee ohjaajan kutsusta (paitsi, jos sillä on suoraan maalimiehestä tuleva haju nenässään).